

Forfatter: [Martin Brun]

Titel: En Skrivelse fra Caroline, Mamaes eneste Datter, til Pastor Fido, hendes Skrifte-Fader. [Den Danske Democrit-Heraclit 1]

Citation: [Martin Brun]: "En Skrivelse fra Caroline, Mamaes eneste Datter, til Pastor Fido, hendes Skrifte-Fader. [Den Danske Democrit-Heraclit 1]", i [Martin Brun]: *Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 17*, [Svare], [1771], s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_017-shoot-workid1_017_003.pdf (tilgået 13. maj 2021)

Anvendt udgave: Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 17

Ophavsret Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen.](#)

↩

En Skrivelse fra Caroline, Mamaes eneste Datter, til Pastor Fido hendes Skrifte-Fader. Velærværdige Hr. Pater!

✂ Dersom jeg Fulde besvare Deres Skrivelse

✂ saaledes som De kunde ønske det, da

✂ skulde Kiøbenhavn ikke længer være Dydens Klippe og Rigets Røver-Kule. Jeg svær Hr. Pastor paa, at jeg meer end een Gang har sukket over Mama, at hun har ladet mig vide, at der var et Kiøbenhavn til. Kunde jeg ikke gierne have levet, uden at vide saa meget af Jord-Beskrivelsen, at Lasters Boelig var Hoved-Staden i mit Føde-Rige? Kunde jeg ikke gierne have Dødt, uden at sætte min Dyd paa Prøve i det Sællandske Helvede?

2

✂ 2 De onde Aander med Strusfiær i Hatterne samlede sig omkring mig, da jeg kom her til Hoved-Staden, som Spy-Fluerne om en frisk Lamme-Fjerding; alt dette vidste Mama og en Klat til; thi hun havde selv lagt for Anker her i Byen i hendes Jomfrue-Dage, og var bleven Mama tiligere, end hun havde ventet. — Skulde hun nu være saa sindrig, eller rettere sagt, saa sindløs, at vente i sin Datter en stoisk Følesløshed, da hun selv havde viist en epicureisk Følsomhed? Eller skulde det være en Følge af den moderlige Omhue, at udsætte sit Barn paa det usikkerste Sted, og iblandt de fineste Kiendere af Fruentimmer-Ansigter, for at hærde den datterlige Dyd? — Ney; en nitten Aars Piges Philosophie tillader hende ikke at troe sligt.

✂ Jeg maae meget nærmere troe, at min Mama vilde ikke have den Tort, at hendes Datter skulde være dydigere, end hun: det var ogsaa imod den naturlige Sympatie, siger man, hvis en from og lydlig Datter ikke var sin Mamaes Abe, lige indtil midt i Lasterne.

✂ De begriber selv, Hr. Pastor! at jeg og enhver Datter troer vores Mama at være infaillible i alle Stykker, i sær i Nat-Bord-Vi-denskabet: denne Sætning er alle Mamaerne ansvarlig for Døttrenes blinde Lydighed; og de tør kuns spøtte paa tvers og gabe paa langs, og der skal ikke være en Datter i Stuen, naar

3

✂ 3 den naadige Mama seer sig om, som jo som den snildeste Abe vil spørre og gabe; Dette kaldes Lydighed paa Moden, Nat-Bord-Lydighed, det er at sige, Narre-Lydighed.

✂ Dr ønsker, Hr. Pastor! at vide, hvordan jeg lever, men De venter ikke det, De vil faae at vide. — De vilde behageligst erindre, at da min Moder sendte mig til Kiøbenhavn, var jeg heel smuk, og skal jeg troe mit Speyl, da maae jeg sige, at jeg var for smuk; og vil Hr. Pastor endnu have vissere Prøver paa, at det er ikke Egenkierligheds Sprog, som jeg tager, da vilde De erindre den Eftermiddag, da min Beste-Mama, Lieutenanten og jeg vare hos Dem; — husker De i det blaae Kam-, mer paa Taburetten ved Sengen — ja jeg vil ikke fortænke dem, Hr Pastor; — den gamle Kone! — den gamle Kone! — det er sandelig en fiin Fristelse for en ung Præst, at have en gammel Kone; men hvad gjør man ikke for det kiere Brød? — Altsaa, Hr. Pastor, er De selv overbeviist om, at jeg var brav smuk, da man sendte mig til Kiøbenhavn

✂ Der Huus, hvor min Mama satte mig af udi, og hvor jeg endnu er, vrimlede af lutter Smaa-Herrer med rindende Øyne og fette- de Munde af lutter Fruentimmer-Appetit; iblandt disse Lækker-Sultne var der een, som soer paa sin Fransk, at jeg havde et Par forbandede søde Øyne: — denne lille Herre var

4

✂ 4

✂ vist nok meget grov forliebt, ellers Havde hans Kisbenhavnske savoir-vivre knap tilladt ham, at vove dette

Udtryk; jeg viiste ham et Par Øyne, som og en habil Poet skulde have lagt mangt et smukt Tillægs-Ord paa Pine-Bænken for, før han skulde have truffen det beqvem- meste til at udtrykke den Væmmelse, Foragt og Vrede, som denne Smaae-Herre reyste i mit nye og spæde Hierte: jeg gjorde et Par Skridt tilbage, og hans kiere Øyne havde ikke andet at trøste sig ved, end min Ryg, hvor han formodentlig traf nogle Smaae-Feyl efter hans Begreb, siden han skreeg med en utidig Skogger-Latter: morbleu! hvor stor Forskiæl er der ikke paa Skræder-Saxe, en skiær en Skiønhed til paa tverts, en anden paa langs, dernæst fløytede han to og tyve Gange (med bonns grace sagde man) og forsvandt som en Vind tilbage.

✂ Min Madame, som hver Dag arbejdede paa, at give mig et Udseende, som man paa Hoved-Stadens Sprog kalder galant, (paa Jydsk forhoret eller hoeragtigt) soer, saa det rystede i Bøylene paa hendes Sæt, at en halv Times Omgang med den nyelig forsvundne Smaae-Herre hialp mere til at danne en ung Skiønhed, end alle Mamaernes og GrandMamaernes Vendinger i Provintserne.

✂ Celadon,, den lille opvakte Herre, mødte hver Dag ved vort Bord, for ar sætte Smag

5

✂ 5

✂ paa min Madames Retter. Naturen havde givet ham et særdeles smuk Anlæg til at tømme Flasker; hans hurtighed, i denne fugtige For» retning , lignede en Tasken Spillers Færdighed, i at nedsluge ufordøyelige Ting ; hans Maade, at drikke Sundheder paa, var meget rørende og heftig; thi hver Glas Win blev ledsaget til sit Hvile-Sted under en Sang af lutter Tver- Toner, og, efter mit Gehør, græd den lille Herre meget artig efter Takten; hans Heftighed i at klinke ved Skaalerne kostede mangt et ærlig Glas Livet, hvilket min Madame kaldte en Cavalier-Nidkierhed og dyb Respect for Sælstabet. Hr. Pastor undrer sig maaskee, at jeg opholder mig saa længe ved Beskrivelsen af Hr. Celadon: men De maae vide, at just denne lille Herre er Hoved-Personen i den hele Tra- goedie Hr. Celadon, som hele Kiøbenhavn erkiender for en stor Menneske-Ven, er just den, som har forvoldet, at jeg endnu bær kiendelige Prøver paa hans Menneskelighed: hans HovedHensigt er, at see Familier formeret, og derudi viser sig en meget tienstagtig lille Herre. Min Madames Jomfrue Datter og jeg vil snart komme til at erfare, om vi skal være Hr. Cela- don eller en anden forbunden, hvis vi med første blive to- eller tre-dobbelte. Den flittige Opvartning, som han viser i vort Huus, vidner om hans Tienstagtighed, og hvis han ikke havde nogle besynderlige slemme Vanner, som for

6

✂ 6

✂ Exempel: at skose Fruentimmerne, at tømme for mange Flasker, at krølle vores Lintø, at overvælde os med Complimenter og Artigheder, som for Exempel: at kysse os, at klappe os, at tumle os, at opholde os for længe om Aftenen, naar vi vil til Sengs, med høyst-komiske Handlinger, saa var han virkelig et artig lille Menneske; og sandt at sige, Hr- Pastor, at være allene med ham, er virkelig noget artig - Han har ofte saa travelt, som en brav Soldat, der indtager Fæstninger, og kierer sig ikke om, at hans Manskietter saær ulægelige Blessurer, og hans Haar kommer til at sidde Syd-Syd-Vest, naar hvert Haar skulde præsentere Magnet- Naalen.

✂ Veed De hvad. Hr. Pastor, her falder mig en smuk Tanke ind, som De selv skal fornøye Dem over: I gammel Dage vare Præ- sterne som Bussemænd for en stakkels Jomfrue — faldt hun baglænds om, og stødte sig, saa kunde Præsten ikke reyse hende, uden ved Hielp af nogle Sententzer og Sprog, som han lænkede sammen og deraf gjorde en Kiede, at reyse hende med; nu omstunder er saadam Tøy ikke mere til, nu kan man snakke lige saa fortroelig med en Præst, som med Maren Jordemoders, og lad være, Præsterne nu omstunder forstaaer deres Catechismus bedre end i forstum Dage, saa opremser de ikke engang saa meget som: Hør mig, du Pav, jeg være vil din Pestilens

7

✂ 7 mens jeg er til & c, naar de eve under 4 Øyne med et smukt og uskyldigt Pige-Barn.

✂ Her af seer man, Hr. Pastor, hvor snild Verden nu er, frem for før: I gammel Dage lyste Præsterne Forbandelse over dem som legede med Kort, nu ere de selv de, som proponere Korten-Spil, det ekle og kiedsommelige KortenSpil, naar Kiedsomhed i et Selskab begynder ar yttre sig; ja, Hr. Pastor, hvad skal vi sige? Vi og Verden ere underkastede Forandringer; enten vi ere Piger eller Præster, saa ere vi dog Mennesker, og Skrøbelighed boer lige saa vel under en sort Kiortel, som under et Kammerdugs Forklæde. Hvad vi ere i superlativo, kan de Geistlige være i positivo og comparativo; derfor lad os kun see igiennem Fingre med hinanden, Hr. Pastor, lige saa got først som sidst; men jeg vil igjen begive mig til, at fuldføre Hr. Celadons Skilderie.

✂ Der er endnu nogle General-Træk i mm lille Herres Handlinger, som Hr. Pastor vil høre med Lyst: saasom Hr. Celadon har mange Fruentimmer-Hierter i sin Magt, og kan behandle dem som lutter Klumper Vox, saa

benytter han sig og af disse Lamme-Siele paa det fordeelagtigste for sine Lyster. Det er ogsaa disse tamme Kreaturer; som opholder ham; thi at gifte sig, er en forsoeren Gierning hos vor Celadon: han dandser net, ja saa net, at han synes, at træde paa Gløder i steden for paa

8

⌘ 8

⌘ Sand; han spiller paa Claveer paa en Maade, som forskaffer Folk de sødeste Drømme: han synger forunderlig vel, naar man undtager et Slags hulkende Graad, som vor Sanger kalder Opera-Triller; for Resten er han Heel fordeelagtig skabt, og Hr. Pastor skulde glæde sig ved, at omgaaes ham. Dersom min Mama endnu besøger Dem i Deres Studere-Kammer, da udbeder jeg mig den Grace, at Hr. Pastor vil læse dette Brev for hende, og intet stal glæde mig mere, end at hun derved maatte blive noget ydmyget: jeg maae forlade Pennen, Da jeg har en liden Lyst-Reyse at gjøre; Reysen er fra mit Senge-Kammer, i Følge med min Madames Jomfrue Datter til Hospitalet. Farvel, Hr. Pastor.

⌘ Den snurrige Caroline von Was.

⌘ Jomfrue Dorimenes

⌘ hastige Giftermaal.

⌘ Nu er vort Huus ret en Samle-Plads af Løyer: Jomfrue Dorimene, den kielne, den snevre Pige, Mamaes Kieiedegge, er nu forvandlet til et Fruentimmer af en besynderlig Førlighed. Hendes røde Kinder har stiaalen sig bort, og en blaa Skattering indfatter hendes Øyne; det frekke Muntre, som hendes Til-

9

⌘ 9

⌘ bedere tilforn traf i hendes spillende Øyekast, kan hun ikke mere indhente for hentes Speyl, og mangt et stakkels Speyl er bleven radbrekket, som ikke har vildet viist sin forrige Lydighed; hendes Udseende for nærværende Tid er som et Bager-Barn, der har spiist for meget HvedeBrød, og hun seer ud, som hun skulde blive et Offer for en heflig Orm-Feber.

⌘ Ja, des værre! det stakkels Barn fik for tilig Orm i Maven. Nu spadserer Piller, end» og af den smukkeste Ziir-Forgyldning, igiennem hendes Mave med største Ligegyldighed. Men hvad vil man undre derover? Enhver har jo sin Orm. Een har den Orm: at faaer han ikke et rigt Arve-Gods, saa vil han med første hænge sig selv; en anden: at vinder han ikke i Lotteriet den sidste Trækning, Da vil han drukne sig selv. Hvorfor skulde da ikke ogsaa Jomfrue Dorimene have sin Orm. Hendes Orm er, at hvis hun ikke kommer i Brude-Sengen inden fire og tyve Timer, da vil hun reyse til Evigheden, og forklage hendes Mama. Men Sagen skal gaae af uden Mord og Manddrab; thi jeg veed nok, at vidste Mama, hvordan lille Dorimenes Klæder kryber ind, vilde hun uden Tvivl bestille Jomfruen enten en Skræder eller en Brudgom; den sidste var uden Tvivl den beste; thi han vilde vist nok forrette bet beste, og maatte Jomfrue Dorimene faae den, jeg har bestemt hende, da skulde hun ikke luske ham bort for et Dosin Skrædere. — Ak! hvil«

10

⌘ 10

⌘ ke forunderlige Forandringer gaaer der ikke for sig hos et ungt Pige-Barn, naar hun føler, at hun kan giftes, og hun ønsker, at hun maae giftes. I steden for Jomfrue Dorimene tilforn om Søndagen læste en fierde Part af Ev-angeliumet og en Ottendeel af Epistelen, saa spiller hun nu paa sit Claveer, under mange forliebte Taarer, en Arioso, som hun selv har componeret, og hvortil hun ey har funden en begvemmere Text, end disse Ord, som hun veed at trekke ud i en Pokkers Tid; hver Søndag ere Ordene disse, som følger: Det er ikke godc, at Mennesket er allene; og naar hun kommer paa det Ord allene, saa synes hun, at gispe og klynke, at hulke og hyle, at hvisle og bæve, at lee og trille alt paa eengang, og ved Slutningen af dette musicalske Raserie raaber hun, som i en forliebt Andagt: Ach! ar Damon hørde denne Trille, og tog den til Hierte.

⌘ Nu i dette Øyeblik sprak Bylden; prægtig! — Mama er paa Landet — der er ingen hjemme, uden Dorimene og jeg. — Ak! hvilken deylig lille Dreng; han seer ud som Melk og Blod; med i hvor deylig han end er, saa maae han dog finde sig i, at hans første Vugge er en Æske: nu løber jeg ad Byen til med ham; han skal snart blive sat paa frie Fod, — jeg er Heel glad, at jeg ingen Ordre har faaet, at gjøre ham til en lille Moses. — Nu er han i gode Hænder, han skal snart skyde sig op, som en Asparagus; men jeg maae hiem til min nys-

11

⌘ 11

✂ gjorde spæde Barsel-Kone. — Ak! nu skal de høre noget forskrækkeligt. Da jeg kom tre Skridt nær vor Huus, kunde jeg kiende paa de brogede Kaal-Orme, vor Madames Tienere, at hun var kommen hjem; jeg spurgte den snil- de Vulpin, som er en indfødt Fransos, og Mas damens egen Tiener, om der var sandt, mine Ahnelser sagde, at Fruen var kommen hjem; ja, svarede han, der er alt for sandt. Fruen drømte i Nat, at hendes Frøken Datter indbød hende i Dag, at staae Fadder til hendes lille Søn, som krøb nyelig i Æsken, men Fruen mærkede nok, ar hun kom for sildig, er derfor til Sinds, at foretage sig en anden Lyst-Tour om nogle Timer, saa snart en Præst har expederet Frøken Dorimenes og Cliartes Hænder. Han er alt kommen, man venter kuns paa Brudgommen, som, man troer, har gjort sig usynlig. Himmel! hvilken Tidende! men hvad sagde Fruen til Dorimene? hendes Indgangs Tale var smuk og kort, saaledes som følger: Nu min lille Datter! der maae jeg bekiende; du er en expedit Glut, din Moder maatte anderledes til, da hun første Gang kom need med to Tvillinger uden hendes Ægte-Seng; saa har Mama ogsaa faaet Børn uden om, sagde Frøkenen; o ja! en Deel, min søde Datter, sagde Fruen, og Frøkenen brød ud i en Andagtsfuld Tone: Himlen skee Tak for sin velsignede Frugtbarhed hos Moder og Datter, og for Sagens galante Udfald; jeg tænkte, at Mama blev vred for

12

✂ 12

✂ dette ustyldige Spas imellem Cliart og mig, men jeg har regnet feyl; jeg mærker, at Mama veed at leve. Ja min Datter, til Beviis her- paa, saa er Præsten alt her, har du Barne- Faderen i en Krog, saa lad ham komme frem, at jeg kan belønne ham, og gjøre ham til Brud- gom. Jeg kiendte en anden Fransos, en frisk Fætter; jeg spurgte Dorimene, om jeg skulde hente ham, at ikke Præsten skulde gaae bort med en lang Næse; thi Msr. Cliart var og blev usynlig — o ja ma foi skreg Frøkenen, henrykt af Glæde; en skal jeg have, kan være det samme hvem, naar han kun har Cliarts Videnskaber — Den nye Brudgom er kommen, nu staaer der unge Brude-Par for Præsten, og Brud- gommen Hr-Paladin soer par Di si fait, at han vilde ikke gjøre en sur Mine, fordi han fik en Brud, som viiste ham Prøver paa, ak end« og er Dansk Fruentimmer forstod at leve, og viste sig en lydig Efterfølgelske af de Franske Moder; man vil sige, at de Danske Fruentimmers kierlige Hierte og Godgjørenhed skal være den vigtige Aarsag, Hvorfor Dannemark er vel- signet med saa mangen Fransk Yngel, og hvorfor man hører nu lutter Franske Eder i Kirken, paa Comoedien og i Husene- — Nu reyste Fruen ud paa Landet og efterlod det unge Brude-Par, uden Vidner, til deres nye Forretnin- ger. Alle Folk siger, ut min Frue er en dydig og from Frue, det siger Dorimene med, mm hvad siger Fruens Fiender?

13

✂ 13

✂ Allerydmygst Supliqve

✂ til

✂ Hr. Stor-Hiertes

✂ Vest-Lomme.

✂ Skrækfulde og strænge Herre!

✂ Det vilde uden Tvivl blive meget forgieves, om jeg vilde tage min Tilflugt til Deres Skrækfuldhed i mit Angivende, haaber derfor en større Naade af Deres velsignede Vest-Lomme, som af uendelige Fortienester er meget be- kiendt, og som ventelig endnu kan rumme en Supliqve. Mit Andragende bestaaer af følgen- de Indhold: En blind Skiebne ledsagede mig en Aften igiennem en mørk Gang, hvor jeg ventede skræksomme Billeder i steden for menneskelig Selskab; men hvad traf jeg ikke der! i steden for funklende Øyne af en Nisse eller Vette, møder mine famlende Hænder en kielen og snever Lisette, som af en særdeles Artighed og Medlidenhed imod de trængende Tusmørke-Brødre af mit Kiøn havde laant en af de geskæftige Mørkhedens Aanders Rolle. Nogle Gisp, stemte i en høj, men rørende musicalsk Tone, meldte den lille Lisettes matte Hierte-Tørst — hun trykte mig op til hendes brændende Bryst

14

✂ 14 med en smuk Værsomhed, som langt fra ikke lignede et gemeent Spøgelses Carasseer-Maade. Hun sukkede af G Mol og gav mig et Kys af B Dur; her blev mit Danske Blod med eet Italiensk, og i hver Aare krøb en musicalsk Trille op og need; jeg blev i en Hast forvandlet til Den ømmeste men Hidsigste Componist Jeg krøb Trin for Trin op og need af den musicalske Stie, (betænk hvilken Fare, jeg underkastede mig, alt dette stede i Mørke) og med eet faldt jeg ind med en Allegro af en lykkelig Takt, der- paa fulgte en Adagio bestukken med lutter Semitoner, og denne blev sluttet med en Præsto af de rare. Deres naadige Skrækfuldhed vilde betænke, hvad Møye denne Composition kostede mig, og om den ikke burde betales vel og som et Mester-Stykke i Nat-Musiken, da den blev saa expedit opsat.

☒ Nu er min inderlige Ansøgning, at Deres Skrækfuldhed vilde formaae Deres høymeriterede Vest-Lomme til at give mig en convenable Douceur for min havde Umage, da Jomfrue Lisette høyt og hellig forsikkrer, at Deres Skrækfuldhed skulde selv have expederet den omtalte Composition efter Aftale, men formedelst en indfaldende naturlig Svaghed maatte gjøre en nødvendig Pauce. De runde blanke Fortjenester, som Deres Skrækfuldheds VestLomme behageligst besidder, indgiver mig den største Høyagtelse for den og dens vigtige Under-

15

☒ 15

☒ foer, men nægter ikke, at jeg jo ønskede, at finde hos Deres naadige Skrækfuldhed noget, som kunde biebringe mig den mindste Høyagtelse for Deres Person; men da De veed sig aldeles frie for alt det som har Navn af Dyd og Fortjenester, og De ogsaa af Erfarenhed veed, at Fornuft, Dyd og Fortjeneste i vore Tider ere anseete som unyttige Old-Sager og ubrugelige dito, saa gjør De viiselig, at De viser Verden, at Deres Fortjenester ligger i Lommen, og at De tiener for Resten Fæderne-Landet med et tomt Hoved med lige saa stor Nidkierhed, som Resten af Deres forgyldte Landsmænd; men jeg gjør ikke mindre viselig, hvis jeg allene holder mig til de klingende Fortjenester, som altid beholder sin Værd i vore Dage, og som gjør, at jeg med største Høyagtelse og hellige Miner skal canonisere Deres Skrækfuldheds Vest, hvis den lader neddrøppe nogle af de almægtige Guld-Draaber, som om Aftenen oversvømmer Spille-Bordet, paa mig Arme, som trænger til en hastig Husvælelse.

☒ Jeg henlever i dybeste Soumission for hver en Traad i Deres velsignede Vest, og kan ikke lade af at kalde mig

☒ Deres Skrækfuldheds Persons Foragter

☒ men Deres veltænkende og velhavende Vestes meget ydmyge Tiener Saccovacuus

☒ Skreven paa Armodsholm, paa Knæet af Lisette, Natten imellem en Dreng eller Pige.

16

☒ Erindring Dersom disse Sandheder finder Publici Smag, da lover man at opvarte Læserne med mange flere, hvoraf man har en temmelig Forraad, og dernæst beder, at hvem som maatte finde Behag i at læse disse Blade, de vilde behageligst lade dem tegne derfor hos Bogtrykker Sr. Svare, boende i Skindergaden, anden Port paa venstre Haand fra Kiøbmagergaden; og hvis Læsernes Antal bliver saa stor, at Omkostningerne kan bestrides, vil man ugentlig opvarte Dem med et Ark, som betales hvert halv Aar med 4 Mk., ellers koster Arket 4 Skilling.